

Νησιωτικοί Υγρότοποι: τα οικολογικά διαμάντια των νησιών μας

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Πράσινη πόλη

Ας φανταστούμε ένα μικρό μεταναστευτικό πουλί που ξεκινάει το ταξίδι του από την Ευρώπη και κατευθύνεται στην Αφρική. Ας υποθέσουμε επίσης ότι ο δρόμος του περνάει μέσα από το Αιγαίο, χρησιμοποιώντας τα διάσπαρτα, μικρά και πολλά νησιά μας ως σταθμούς ξεκούρασης και ανεφοδιασμού. Το ταξίδι στη θάλασσα ξεκινάει από τον Έβρο, περνάει από τη Σαμοθράκη, τη Λέσβο, τη Χίο, την Ικαρία, κατευθύνεται πιο ανατολικά στις μικρές Κυκλάδες, τη Δονούσα, την Αμοργό, πιο νότια την Ανάφη. Έπειτα συνεχίζει για Κρήτη όπου κάθεται αρκετές μέρες για να φάει και να ξεκουραστεί και να ξεκινήσει το πιο μεγάλο ταξίδι από τη νότια Κρήτη στην Αφρική (αυτό το παράδειγμα δεν είναι καθόλου τυχαίο).

Αρχίστε τώρα να βγάζετε σιγά σιγά νησιά, λες και δεν υπάρχουν στο χάρτη καθόλου.. Αν βγει η Ικαρία και η Αμοργός τότε ο ταξιδευτής μας θα αρχίζει να ζορίζεται, αν βγει η Δονούσα τα πράγματα θα είναι ακόμα πιο δύσκολα ενώ αν εξαφανιστεί από το χάρτη και η Ανάφη ή/και η Κρήτη τότε μάλλον ο μετανάστης μας θα χαθεί και αυτός (επίσης όχι τυχαίο παράδειγμα αυτό).

Ωστόσο, τα νησιά μάλλον είναι απίθανο να εξαφανιστούν, τουλάχιστον όχι σε ανθρώπινους χρόνους. Ας δοκιμάσουμε όμως να βάλουμε στη θέση τους, τους

νησιωτικούς υγρότοπους. Πολλοί, μικροί και διάσπαρτοι, ακολουθούν το ίδιο μοτίβο με τα νησιά. Οι υγρότοποι αποτελούν ένα από τα πιο παραγωγικά οικοσυστήματα του πλανήτη όπου το νερό δίνει ζωή σε φυτά και μικρότερα ζώα, υποστηρίζοντας έτσι τις πιο πολύπλοκες μορφές ζωής, όπως είναι ο μικρός μας ταξιδευτής. Για την ακρίβεια μάλιστα, πολλά μεταναστευτικά πουλιά δεν σταθμεύουν όπου βρουν αλλά χρησιμοποιούν τους υγρότοπους για στάση και φαγητό, ακριβώς επειδή εκεί θα βρουν άφθονη τροφή, νερό και προστασία από τους θηρευτές τους.

Ας αρχίσουμε τώρα να βγάζουμε με τον ίδιο τρόπο, έναν έναν τους 805 υγρότοπους των νησιών μας. Το αποτέλεσμα παραμένει το ίδιο με πριν, μόνο που αυτή τη φορά το σενάριο δεν είναι φανταστικό: οι νησιώτικοι υγρότοποι υποβαθμίζονται, συρρικνώνονται και εξαφανίζονται διαρκώς.

Μόνο τα τελευταία 10 χρόνια που τρέχει το πρόγραμμα «Προστασία των νησιωτικών υγρότοπων της Ελλάδας», οι κατεστραμμένοι νησιωτικοί υγρότοποι ξεπερνάνε τους 30 ενώ συνέχεια εμφανίζονται περιστατικά υποβάθμισης. Μάλιστα, αν ανατρέξουμε σε άλλες επιστημονικές πηγές, τα τελευταία 100 χρόνια έχουμε απωλέσει πάνω από το 60% των υγροτοπικών εκτάσεων σε όλη την Ελλάδα.

Οι αιτίες είναι αρκετές αλλά οι πιο σημαντικές είναι προφανείς: οι υγρότοποι βρίσκονται σε περιοχές με μεγάλη οικονομική αξία και σημαντικές δυνατότητες «ανάπτυξης». Έτσι στο παρελθόν πάνω από 15 υγροτοπικές επίπεδες εκτάσεις στα νησιά μας μετατράπηκαν σε αεροδρόμια. Επίσης πολλοί υγρότοποι μετατράπηκαν και συνεχίζουν να μετατρέπονται σε καλλιέργειες. Τελευταίο και ίσως το πιο σημαντικό, είναι η τουριστική ανάπτυξη και οι δραστηριότητες που την πλαισιώνουν όπως η δόμηση, οι διανοίξεις δρόμων κ.α. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα όπου μια λίμνη σε ένα χωριό στο Λασίθι μετατράπηκε κυριολεκτικά σε ένα βράδυ σε ... κέντρο διασκέδασης για γάμους καθώς και ένα μικρό έλος στην Ίο όπου μέσα σε λίγα χρόνια μετατράπηκε σε ξενοδοχείο πολυτελείας.

Το παράδειγμα με τον μικρό μας ταξιδευτή βέβαια δεν είναι το μόνο που καταδεικνύει την αξία αυτών των μικρών νησιωτικών οικοσυστημάτων. Η παρουσία λίγου νερού μέσα σε μια άνυδρη ξηρή περιοχή σε ένα Κυκλαδίτικο νησί εύκολα προσομοιώνει μια όαση στην έρημο. Σε υγρότοπους μερικών νησιών απαντώνται ενδημικά είδη που δεν υπάρχουν πουθενά αλλού, ούτε καν σε γειτονικά νησιά, όπως ο βάτραχος της Κρήτης, η σαλαμάνδρα της Καρπάθου, το γκιζάνι (ψάρι του γλυκού νερού) της Ρόδου κ.α. Επίσης η ζωή εκεί ευδοκimeί: λιβελλούλες, αμφίβια, χελώνες του γλυκού νερού και νερόφιδα, παρυδάτια πουλιά, στρουθιόμορφα και γεράκια ενώ η λίστα μπορεί να συνεχίζεται για πολλές γραμμές ακόμα.

Σημαντική είναι και η αποτίμηση τους ως κοινωνικό αγαθό: εμπλουτισμός του υπόγειου υδροφορέα, έλεγχος των πλημμυρικών φαινομένων, κατακράτηση θρεπτικών, σταθεροποίηση της ακτογραμμής και προστασία από καταιγίδες, αναψυχή, κ.α. Με άλλα λόγια οι υγρότοποι αποτελούν δείκτες ποιότητας του περιβάλλοντος αλλά και της ψυχικής μας υγείας.

Δεν θα πρέπει να παραγνωριστεί επίσης η πολιτιστική τους αξία: πολλοί από τους υγρότοπους βρίσκονται μέσα σε αρχαιολογικές ζώνες αποδεικνύοντας ότι και οι προκάτοχοι μας έδιναν μεγάλη σημασία στην παρουσία του νερού. Τα παραδείγματα των Μινωικών ανακτόρων στα Μάλια και το Παλαίκαстро αποδεικνύουν το αληθές του λόγου.

Έπειτα από 10 χρόνια ενασχόλησης του WWF με τους νησιωτικούς υγρότοπους, σήμερα είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τον συνολικό αριθμό και την έκταση τους και προσπαθούμε μέσα από συντονισμένες προσπάθειες να τους προστατεύσουμε είτε θεσμικά (ένταξη τους στα χωροταξικά-πολεοδομικά σχέδια και στα Καταφύγια Άγριας Ζωής, κατοχύρωση των μικρών υγρότοπων με Προεδρικό Διάταγμα), είτε αντιμετωπίζοντας καθημερινά την υποβάθμιση (παρακολούθηση και στενή συνεργασία με τις δημόσιες υπηρεσίες). Έγκαιρη ενημέρωση για περιστατικά υποβάθμισης έχουμε από τους εθελοντές του Δικτύου για την προστασία των υγρότοπων σε Λέσβο και Κρήτη, γεγονός που συνεπάγεται άμεση δικιά μας αντίδραση. Πληροφορίες για το πρόγραμμα και για τους 805 νησιωτικούς υγρότοπους υπάρχουν στο Υγροτόπιο, ενώ τέλος μια σύνοψη των δράσεων του προγράμματος παρουσιάζεται σε μια εξαιρετική έκδοση, με πλούσιο φωτογραφικό υλικό.

Αν και μπορεί να χαρακτηριστεί αιρετική από πολλούς η αποτίμηση της φύσης - και εν προκειμένω των υγρότοπων - με οικονομικούς όρους, αυτό θα μπορούσε να είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την αξιολόγηση της αξίας τους και τελικά την

αποδοχή τους από την κοινωνία μας. Όχι ως βούρκοι και εστίες κουνουπιών αλλά ως σημαντικό φυσικό κεφάλαιο που παρέχουν εμφανείς και «αφανείς» οικοσυστημικές υπηρεσίες, εξαιρετικά σημαντικές για την οικονομία της αγοράς αλλά και για τον ίδιο τον άνθρωπο.

Πηγή: kalyterizoi.gr